

ชะป๊ะเรือเอกกำ

นายประพันธ์ อัมพูช อดีต ส.ส. ปล้นข้าวสารแจกคนจน(๒)

บ้านต้า เป็นชุมชนใหญ่อยู่ในอำเภอดอกคำใต้
ที่บ้านต้าได้พบอนุสาวรีย์ของอดีต ส.ส. เชียงราย และ อดีต ส.ส.พะเยา ชื่อ นาย
ประพันธ์ อัมพูชอนุสาวรีย์นี้สร้างขึ้นโดยประชาชนที่มีความรักและระลึกถึงคุณความดีที่นาย
ประพันธ์ได้สร้างไว้สมัยที่มีชีวิตอยู่
โดยนายประพันธ์ อัมพูช เสียชีวิตไปล่วง ๒๐ ปีมาแล้ว คือเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๕ ขณะอายุ
๗๑ ปี

นอกจากมีผลงานเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านแล้ว นายประพันธ์ อัมพูช ยังได้สร้าง
ตำนานในเรื่องปล้นข้าวสารแจกชาวบ้าน จึงน่าสนใจเกี่ยวกับแนวความคิดและพฤติกรรมที่
ทำประโยชน์ต่อส่วนรวมของนายประพันธ์ อัมพูชรวมทั้งสภาพของสังคมวิถีชีวิตของชาวบ้าน
ในขณะนั้นด้วย

ประวัตินายประพันธ์ อัมพูช เกิดปี พ.ศ.๒๔๖๕ ในครอบครัวผู้นำของชุมชน(พ่อเป็น
กำนัน) โดยเป็นบุตรของพ่อแคว้นหนานเมืองใจและแม่ฮุยปุง อัมพูช เกิดที่บ้านต้า ตำบล
บ้านต้า อำเภอพะเยาสมัยที่ขึ้นกับจังหวัดเชียงราย

ด้านการศึกษาเรียนจบชั้นประถมปีที่ ๔ ที่โรงเรียนประชาบาลบ้านต้า หลังจากนั้น
ไปเรียนต่อที่โรงเรียนประชานุกูลวัดศรีอุโมงค์คำ ในตัวเมืองพะเยา จบชั้นมัธยมปีที่ ๓ ต่อ
มาพ่อแคว้นหนานเมืองใจซึ่งมีแนวคิดด้านการให้การศึกษาของบุตรได้ส่งไปศึกษาในเมืองเชียง
ใหม่เข้าเรียนที่โรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่จบประกาศนียบัตรวิชาชีพครู หลังจากนั้นเข้าเรียน
ต่อจบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย

จบการศึกษาแล้วเข้ารับราชการเป็นครูได้เพียง ๑ ปีได้ออกมาประกอบอาชีพเป็น
เกษตรกรในที่นาที่พ่อแคว้นหนานเมืองใจมอบเป็นมรดก นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพค้าขายด้วย
โดยซื้อพืชไร่จากชาวบ้านนำขายต่อให้พ่อค้าในอำเภอพะเยา

คนหนึ่งที่ยังอยู่ร่วมเหตุการณ์กรณีปล้นรถข้าวสาร ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปี พ.ศ.๒๕๐๗
นายหนุ่ม ใหม่กุดละ เล่าเหตุการณ์ว่า

“ขณะนั้นผมอายุประมาณ ๑๗ ปี (ประมาณปี พ.ศ.๒๕๐๗) ปีนั้นแห้งแล้ง ทำนาทำ
ไม่ได้ผล ข้าวหาซื้อยาก รุนน้ำร้อนไฟคนในหมู่บ้าน(บ้านแม่กำ) มาชักชวนว่าใจถึงมั๊ย มาร่วม
กันปล้นข้าวสารกัน ผมตกลงร่วมเพราะอยากให้พ่อแม่มีข้าวกิน ขวนกันประมาณ ๑๐ คน
ปล้นที่ปากทางสะพานแม่กาไร่

บริเวณสะพานห้วยเกียง ถนนสมัยนั้นเป็นถนนลูกรังแคบๆ คนนำปล้น คือ นายคำ สุริยา
และนายนวน สุริยาเป็นพี่น้องกัน ตายกันหมดแล้ว

“วิธีการปล้นโดยไม่มีอาวุธ พูดกับคนขับและคนโดยสารดีๆ ว่าไม่มีจะกิน ขอข้าว
สารไปหุงกิน การบังคับให้รถหยุดโดยใช้ไม้ท่อนซุง ๑ ต้นขวางถนนโดยใช้ควายลากมา ขณะนั้น
เวลาประมาณ ๑ ทุ่ม(๑๔.๐๐ น.) โดยให้ส่วนหนึ่งไปตักตุรตุที่บ้านหนองแก้ว หากรถบรรทุก
ข้าวสารมาให้เคาะเกราะเป็นสัญญาณ ทางนี้ก็จะตีไม้ซุงขวางถนนให้รถหยุด รถยนต์สมัย
นั้นเป็นรถบรรทุกแบบคอกหมูซึ่งจะบรรทุกทุกระสอบข้าวสารมาเต็มคันรถและมีคนโดยสารนั่ง

อนุสาวรีย์ ส.ส.ประพันธ์ อัมพوخ ที่บ้านถ้ำ อำเภอ ดอกคำใต้

บนกระสอบข้าวสาร มักเป็นรถจากจังหวัดเชียงรายและจากอำเภอพะเยา(สมัยเป็นอำเภอพะเยา ขึ้นกับจังหวัดเชียงราย) รวมทั้งจากอำเภอกวนนำข้าวสารไปส่งขายที่จังหวัดลำปางจะผ่านเส้นทางสายนี้ ชาวบ้านที่ร่วมปล้นคุยตกลงกันเป็นสัจจะแล้วว่าจะไม่ทำร้ายคนโดยสารและจะไม่ปล้นทรัพย์สินอื่น แม้บางครั้งคนโดยสารกลัวและปลดนาฬิกาปลดสร้อยคอมาให้ พวกเราก็ไม่รับ ปล้นเฉพาะข้าวสารเท่านั้น คืนแรกดักปล้นได้ประมาณ ๕ คัน นำข้าวสารลงแคคันละ ๑ กระสอบเพื่อนำแบ่งกันเฉพาะคนที่มาปล้น

“ข้าวสารที่ปล้นได้นำบรรทุกเกวียนมาที่หมู่บ้านและแบ่งกัน ชาวบ้านรู้จักมาขอข้าวสาร เพราะไม่มีข้าวจะหุงกิน จึงแบ่งให้ชาวบ้านด้วยทั้งบ้านหนองแก้ว บ้านแม่กาไร่ บ้านแม่กาโทกขวากซึ่งเป็นบ้านของผม

“มีการตกลงกันว่าทุกบ้านต้องรับข้าวสารที่ปล้นมาทั้งผู้ใหญ่บ้าน ทั้งคนรวย หากถูกเจ้าหน้าที่จับกุมจะต้องรับผิดชอบรับโทษด้วยกันทั้งหมด ให้รู้ว่าเราทำเพราะไม่มีจะกินจริงๆ ก่อนหน้านี้ต้องไปขุดเผือกขุดมันมาต้มกินแทนข้าว ต้มผักทองกินแทนข้าว ลำบากมาก

“วันต่อมาปล้นต่อเนื่องอีก ๕ วันทั้งกลางวันและกลางคืน เริ่มตั้งแต่เช้ามืด รถบรรทุกที่บรรทุกข้าวสารผ่านมาจะขอข้าวสารทั้งหมดลงมาจากรถและบรรทุกเกวียนไปแจกชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านรวม ๔ หมู่บ้าน ที่เหลือก็ซ่อนไว้ในป่า

“เมื่อข่าวดังขึ้น ตำรวจโรงพักพะเยามาตรวจและหาคนร้าย มากกลางคืนด้วยรถจี๊ป ฉายไฟมา พวกเราก็วิ่งหนีหลบลงข้างทาง ผมหลบอยู่ข้างทางแต่ก็ถูกจับตัวได้ นำไปโรงพักพะเยา ผมยอมรับว่าปล้นจริงเพราะไม่มีข้าวจะกิน ปล้นไปแจกชาวบ้าน ถูกสอบสวนอยู่ที่โรงพักพะเยา ชาวบ้านรู้ข่าวก็ตามกันมาที่โรงพักพะเยาเป็นร้อยคน มาบอกว่าถ้าจะจับผมดำเนินคดีให้จับชาวบ้านทั้งหมดเพราะร่วมกันทำผิด ตำรวจไม่รู้จะทำอย่างไรจึงปล่อยผมกลับบ้าน

“วันต่อมา ส.ส.ประพันธ์ อัมพوخ มาในหมู่บ้าน มาที่บ้านผู้ใหญ่บ้านเรียกชาวบ้านมาประชุมขอรับรองไม่ให้ปล้นข้าวสารอีก และจะนำข้าวสารมาแจกชาวบ้านโดยให้ช่วยกันพัฒนาถนนในหมู่บ้าน เมื่อช่วยกันทำถนนแล้วก็นำข้าวสารมาแจกจริงๆ บรรทุการถบรรทุกมาแจกชาวบ้าน ชาวบ้านได้ข้าวสารแล้วยังทำให้การเดินทางในหมู่บ้านสะดวกขึ้น ยกพื้นถนนสูงขึ้นหน้าผนน้ำก็ไม่ท่วมขังด้วย

“ส.ส.ประพันธ์มาประชุมทุกหมู่บ้านและแจกข้าวสารทุกหมู่บ้าน หลังจากนั้นทราบ
ว่าส.ส.ประพันธ์หนีคดีไปอยู่ทางบางบัวในป่าน้ำขุนตำ ภายหลังออกมามอบตัวถูกศาลลงโทษ
จำคุก ไม่มีใครรู้ว่าข้าวสารที่ ส.ส.ประพันธ์ได้มาอย่างไร

“ส.ส.ประพันธ์ ไม่ได้ร่วมปล้นข้าวสารด้วย แต่ซื้อข้าวสารมาแจกชาวบ้านไม่ให้ปล้น
ข้าวสาร สมัยนั้นตึก(ลำบาก) แกเอาข้าวจากโรงสีมาแจกทุกหมู่บ้านและให้ทำถนนในหมู่บ้าน
เป็นการแลกข้าวสาร สมัยก่อนไม่มีถนน เป็นแค่ทางควายเดินแคบๆเท่านั้น ส.ส.ประพันธ์
มาประชุมผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านให้ขยายถนน ต่อมาทราบว่า ส.ส.ประพันธ์ถูกจับ แต่ไม่
ทราบว่าเป็นเรื่องอะไร คิดว่าน่าจะเรื่องนำข้าวจากโรงสีมาแจกชาวบ้านโดยไม่จ่ายเงิน

“ส.ส.ประพันธ์ก่อนหน้านั้นก็ไม่เคยรู้จักมาก่อน มารู้จักเมื่อมาประชุมชาวบ้านให้เลิก
ปล้น และให้ร่วมกันทำถนน กำหนดว่าต้องขุดดินมาถมถนนให้สูง ๑ ศอกและขุดร่องริม
ถนนลึก ๒ ศอกเพื่อเป็นทางน้ำไหล หมู่บ้านไหนทำเสร็จก็นำข้าวสารมาแจกชาวบ้าน

“หลังเหตุการณ์นี้ นายคำ สุริยา ซึ่งเป็นผู้นำในการปล้นข้าวสาร ยังมีพฤติกรรม
ทางเป็นนักเลง หัวขโมยลักวัวควายชาวบ้านและเป็นมือปืน เคยทะเลาะกับพี่ชายตัวเอง ชื่อ
นายก่วน สุริยาและใช้อาวุธปืนยิงนายก่วนตายที่บ้าน คินหนึ่งถูกคนร้ายมาดักยิงตายในบ้าน
ชาวบ้านเข้าใจกันว่าเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

“เรื่องการปล้นข้าวสารนี้ หลังจากนั้นอีก ๒ ปีมีข่าวว่าชาวบ้านบ้านห้วยหลวง ๓
คนร่วมกันดักปล้นข้าวสารและถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดีทั้งหมด ปล้นที่กลางหลัง
ห้วยหลวง

“คนที่ร่วมปล้นกับผมรุ่นนั้นเสียชีวิตกันหมดแล้ว ส่วนใหญ่เป็นรุ่นน้ำรุ่นพี่ผม มาถาม
ว่าใจถึงก่อ? กลัวตายก่อ? ผมกล้าร่วมปล้นเพราะต้องการข้าวมาเลี้ยงพ่อแม่ แม้จะถูกยิง
ตายก็ไม่กลัว”

ข้อมูลจากนายหนู ใหม่วุฒะ บอกว่านายประพันธ์ อัมพูช ไม่ได้มาปล้นด้วยตัว
เองซึ่งขัดแย้งกับน้องสาวของนายประพันธ์ อัมพูช ที่บอกว่านายประพันธ์ร่วมปล้นด้วยตัว
เองที่บ้านแม่กา ในลักษณะของการขอข้าวสารจากรถบรรทุกมาแจกชาวบ้านที่ยากจน

ผู้อาวุโสคนหนึ่งที่มีข้อมูลด้านการนำข้าวสารแจกจ่ายชาวบ้านของ ส.ส.ประพันธ์
อัมพูช คือ นายแพทย์อนันต์ พงศ์ศรี อายุ ๙๑ ปี(เกิดปี พ.ศ.๒๔๗๑) อดีตผู้อำนวยการโรง
พยาบาลพะเยาและนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพะเยา ให้ข้อมูลว่า

“คุณประพันธ์ อัมพูช เป็นคนของประชาชน เป็นคนมีหลักมีฐานมีฐานะดีและมี
ชื่อเสียงดี การที่บอกว่าปล้นข้าวสารไปแจกชาวบ้านนั้น ขณะนั้นชาวบ้านยากจนมาก แห้ง
แล้งไม่มีข้าวจะหุงกิน จึงใช้ชื่อเสียงของตัวเองไปขอข้าวสารจากโรงสีบ้าง จากพ่อค้าบ้างเพื่อ
นำไปแจกจ่ายให้ชาวบ้านยากจน คนที่ขอบพอกันก็ยินดี แต่คนที่ไม่พอใจก็มีและไปแจ้งความ
ดำเนินคดี ทำให้ต้องถูกดำเนินคดีและศาลสั่งจำคุก”

นอกจากนี้ชาวบ้านบ้านแม่กาซึ่งเป็นสถานที่เกิดเหตุอีกคนหนึ่ง คือ นายแก้วมูล
สุริยา อายุ ๖๕ ปี(เกิดปี พ.ศ.๒๔๙๗)

ให้ข้อมูลว่าขณะนั้นยังเป็นเด็กอายุ ๗-๘ ขวบ ฟังจากผู้ใหญ่เล่าว่าชาวบ้านแม่กาอ้าง
ชื่อของ ส.ส.ประพันธ์ไปขอข้าวสารมาแจกจ่ายหุงกินเนื่องจากไม่มีข้าวกิน เป็นยุคที่แห้งแล้ง
ที่เรียกว่าข้าวยากหมากแพงโดยที่ ส.ส.ประพันธ์แนะนำและอนุญาตให้อ้างชื่อได้ ภายหลังเมื่อ
มีการแจ้งความ ส.ส.ประพันธ์รับว่าแนะนำและอนุญาตให้ชาวบ้านไปขอข้าวจริง จึงถูกดำเนิน
คดี

ส.ส.ประพันธ์ อัมพูช ปล้นข้าวสารแจกคนจนยังคงเป็นตำนานแห่งประวัติศาสตร์
สำคัญเรื่องหนึ่งของจังหวัดพะเยา.

พ.ต.อ.อนุ เนินหาด รอง ผบก.ภ.จว.พะเยา